

**Aalto Works, tiivis perustelu kohteen erityiseksi yleismaailmalliseksi arvoksi
(Draft Statement of Outstanding Universal Value)**

Sic Crit. ii

exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design;

a) Lyhyt kuvaus (Brief synthesis)

Aalto Works -esitys tukeutuu 1900-luvun modernin liikkeen maailmanlaajuisiin ideoihin ja kuvaa modernismin vastauksia universaaleihin yhteiskunnallisiin tarpeisiin. Nuoren tasavallan yhteiskunnan kehittämisen tavoitteissa kansalaisten hyvinvointi oli yhteiskunnan modernisaation kärki. Kehittäminen pohjautui sekä kulttuuriseen että poliittiseen tahtoon investoida taiteeseen, arkkitehtuuriin ja muotoiluun. Arkkitehtuurista ja -muotoilusta tuli näin osa tasavallan modernia identiteettiä.

Aalto Works -esitykseen kuuluu 13 komponenttia, joissa modernit rakennukset sisustuksineen, irtaimistoineen ja lähiympäristöineen muodostavat kuvan kansainvälisestä modernismista ja sen ulottuvuuksista. Arkkitehti Alvar Aallon (1898–1976) nimissä tunnetut teokset ovat kansainvälisesti tunnettuja ja tunnustettuja tuloksia työskentelytraditiosta, jossa hänen tärkeimmillä yhteistyökumppaneillaan, Aino Marsio-Aallolla (1894–1949) ja Elissa Aallolla (1922–1994), sekä Arkkitehtitoimisto Alvar Aalto & co:lla ja Artekilla on merkittäviä rooleja.

b) Perustelut maailmanperintökriteerille (Justification) - Kriteeri ii)

Aalto Works on sekä 1900-luvun varhaisessa vaiheessa ennen toista maailmansotaa että sodan jälkeisellä kaudella tuonut merkittävän panoksen yhteiskunnan nykyaikaistamiseen modernin liikkeen sekä sitä ilmentävien arkkitehtuurin ja muotoilun kautta. Suomessa modernismista tuli nuoren itsenäisen valtion vertauskuva, Aalto Works -esitys sisältää tämän kehityksen symbolirakennuksia. Tämä perintö hyödyntää aikansa tieteellistä, teknistä ja taloudellista kehitystä ja liittyy siihen inhimillisen ja ylisukupolvisen ulottuvuuden. Rakennuksissa ja alueissa yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tarpeisiin – erityisesti asumiseen, vapaa-ajan ja uskonnon harjoittamiseen sekä hallinnon ja hyvinvoinnin palveluihin – kietoutuvat saumattomasti yhteen kansainväliset ja kansalliset ideat niin arkkitehtuurista kuin muotoilustakin.

Aalto Works on tarjonnut vaihtoehtoja kansainvälisen modernismin suunnille erityisesti materiaalien käytössä ja muotojen ilmaisuissa. Tuntevan, ajattelevan ja aistivan ihmisen kohtaaminen on saanut niissä ilmiä erityisesti tiloissa ja tilasarjoissa sekä sisällä että ulkona, ainutkertaisissa muodoissa, arkkitehtonisissa detaljeissa ja valaistusratkaisuissa, puu-, tiili- ja kuparimateriaalien käytössä ja varsinkin kosketuskohtien pinnoissa. Aalto Works'in perinnöllä on sillanrakentajan rooli historian ja modernin 1900-luvun välillä yhdistäessään uuden muotokielen perinteisten arkkitehtuurin aiheiden, materiaalien ja työtapojen kanssa – koetellen samalla teollisen sarjatuotannon rajoja.

Tämän kulttuuriperinnön pitkäkestoisissa ominaisuuksissa korostuvat luontosuhteen vaikutus ihmisen hyvinvoinnille, paikallisuus – oli paikka sitten urbaania ympäristö tai metsäluontoa – sekä ilmaston, valaistusolosuhteitten ja vuodenvaihtelun hyödyt, jotka ovat integroituneina erityisellä ja ylivertaisella tavalla mittakaavasta riippumatta asunnoista yhdyskuntaan. Lopputuloksissa ne näkyvät rajojen häipymisenä, mm. sisä- ja ulkotilojen välillä, ja sulautumisena, mm. sisustuksissa ja irtaimistoissa.

Aaltojen tunnistettava muotoilufilosofia ilmenee kohteessa. Empaattisen suunnittelutavan lähtökohta on yksilöllisen kokemuksen maailmassa mutta tuottaa arkkitehtuuria, joka tukee kansalaisuuden, yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia. Taiteen ja teknologian yhdistämisestä johtuva

käyttökelpoisuus -ajatus on tuottanut yksinkertaista, toimivaa, esteettisesti laadukasta, materiaalikäytöltään luovaa, rakenteiltaan tarkoituksenmukaista ja tuotantotavaltaan standardoitavissa olevaa ympäristöä. Ideoista on muodostunut elävää perintöä ja suunnittelutavasta traditio.

c) Integriteetti

Kohteen arkkitehtuuri- ja muotoiluperintö on syntynyt tiiviissä vuorovaikutuksessa modernin liikkeen kanssa ja sen vaikutus jatkuu edelleen nykyarkkitehtuuriin kautta maailman. Aalto Works -kohteen 13 luomusta Suomessa kuvaavat sen vaikutusta modernismin luonteeseen ja kehitykseen riittävästi. Kohteen rakennukset ovat poikkeuksellisen hyvin säilynyttä arkkitehtuuri- ja muotoiluperintöä ja erityisarvon attribuutit - arkkitehtuurin moninaisuus, paikan ja ympäröivän luonnon muokkaaminen, arkkitehtuurin ja muotoilun yhteydet, synteettinen suunnittelutapa, suunnittelufilosofia sekä kaksisuuntaisen kansainvälinen vuorovaikutus – ovat ehjiä. Myös irtaimen kulttuuriperinnön, mm. kalusteet ja valaisimet, esineistö ja suunnitteluaineisto, hoito on järjestetty ja tuotannolla on jatkuvuutta. Aineetonta perintöä, kuten suunnittelutraditiota, ylläpidetään.

Kohteella ei ole sen eheyttä vaarantavia uhkia. Tulevaisuudessa tunnistetuista uhkista saattavat käytön muuttamiseen liittyvät muutostarpeet vaarantaa tilojen tai tilasarjojen ominaisuuksia sekä aiheuttaa materiaalin menetyksiä. Muutosten hyväksyttävyyden rajoja tarkastellaan viranomaistoiminnassa suojelupäätöksiä valmisteltaessa, tulkittaessa ja muutettaessa. Eheyden vaarantuminen heikkenevän kunnan takia on yksi hoitosuunnittelun sisältöjä. Myös suojavyöhykkeitä säädellään niitä koskevien suojelupäätösten määräyksillä ja/tai kaavojen suojelumerkinnöin ja -määräyksin. Suojavyöhykkeen suojeluarvojen tunnistaminen on kaavoituksen tehtävä ja muutosten vaikutusten arviointi kohteen erityiseen yleismaailmalliseen arvoon nähden hoitosuunnittelun ja vaikutusten arviointimenettelyjen asia.

d) Autenttisuus

Aalto Works on tunnistettu arkkitehtuuriperinnöksi jo toimiston luovan kauden jatkuessa. Hyvinvointiyhteiskunnan sekä kansainvälisen ja kansallisen identiteetin osia on myös autenttiset aineettoman perinnön muodot. Arkkitehtuuri on edelleen inhimillisesti vetoavaa ja rakennukset ja alueet toimivat alkuperäisessä tai sitä vastaavassa käytössä. Kukin komponentti ovat erittäin hyvin säilynyt ja välittää kokemuksen arkkitehtuurin ja sen käyttäjän suhteesta samalla tavalla kuin rakennusten ja alueiden luomisen aikoina. Myös käytön ja toimintojen jatkuvuuksien suhteen kohde on autenttinen. Rakennusten ja alueiden ylläpito on ollut jatkuvaa. Pienistä tai suuremmista toiminnallisista ja rakenteellisista muutoksista ja korjauksista huolimatta autenttisuus on niissä erittäin korkea. Muutosten hallinta on ollut rakennusten ja ympäristöjen ylläpidossa keskeistä. Yhteys erityisarvon ja sitä ilmentävien tunnuspiirteiden välillä on tunnistettava ja välitön. Menettelyt kulttuuriperintöarvon turvaamiseksi esitetään paikallisissa hoitosuunnitelmissa.

e) Suojelun, hallinnan, hoidon ja käytön edellytykset (Requirements for protection and management)

Kohteen suojelu tapahtuu yksittäisten komponenttien rakennuksia ja alueita suojelemalla kansallisen suojelulainsäädännön nojalla annetuilla viranomaispäätöksillä ja niiden määräyksillä. Riippuen kunkin kulttuuriperintökohteen käytöstä ja luonteesta sovelletaan rakennusperintölakia, kirkkolakia ja maankäyttö- ja rakennuslain kansallista kaupunkipuistoa koskevia pykäliä. Suojelun toteutumista varmistavat kohde- ja rakennuskohtaiset lausunto- ja lupamenettelyt. Kaavoituksen menettelyt tukevat maailmanperintöarvon säilymistä. Suojeluprosesseissa ja kaavoituksessa kuullaan laeissa määriteltyjä asianosaisia. Integraatio rakennusten, suunnittelun ja muotoilun arvojen kesken varmistetaan lakisääteisesti kirkollisissa rakennuksissa ja maallisissa rakennuksissa vapaaehtoisesti pitkäkestoisilla sisustuksen ja irtaimiston ammattimaisen hoidon menettelyillä. Irtaimiston suojelu toteutetaan kaluste- ja esineinventointien sekä

deponointien muodossa. Aineetonta kulttuuriperintöä, kuten suunnittelun traditioita, ylläpidetään Artekissa, suunnittelutoimistoissa ja museoitte toiminnassa.

Kohteen arvojen, autenttisuuden ja eheyden säilyminen ja ylläpitäminen edellyttää attribuuttien suunnitelmallista hoitoa ja hoidon toteutumisen seuranta. Hoidon ja hallinnan järjestely toteutetaan kahdessa tasossa: paikallisen komponentin hallinnan, hoidon ja käytön suunnitteluvastuu on omistajalla, valtakunnallisesti Aalto Works -kohteen hoidon suunnittelusta vastaa neuvottelukunta.

Kunkin komponentin hoidon tueksi nimettävä paikallinen hoitokunta vastaa komponenttinsa hallinnasta ja hoidosta (management) ja yhteistyöstä kohteen neuvottelukunnan kanssa. Hoidon tukena on paikallinen hoitosuunnitelma ja sitä täydentävät Aaltojen arkkitehtuuri- ja -muotoiluperinnön säilyttämisen menettelyt. Paikallinen hoitokunta viimeistelee kohteen hoitosuunnitelman, päivittää sitä, sekä huolehtii suunnitelman toimeenpanon, seurannan, tiedon tallentamisen ja raportoinnin tehtävistä yhteistyössä vastuullisen omistajan, asiantuntijoiden ja viranomaisten kanssa. Paikallinen hoitokunta järjestää oman toimintansa itsenäisesti. Tarvittaessa voi paikallinen hoitokunta osallistua myös nähtävyyksien esittelyyn ja kestävästä kulttuurimatkailun edistämiseen lyhytaikaisen tilavuokrauksen yms. yhteisten toimintojen osalta yhteistyössä paikallismuseon, toisten maailmanperintökohteiden tms. kanssa. Kustakin paikallisesta hoitokunnasta valittu edustaja osallistuu Aalto Works -neuvottelukuntatyöhön ja huolehtii viestinnästä ja päätöksien viemisestä paikalliseen toimeenpanoon.

Neuvottelukunta muodostuu Aalto Works -sarjan komponenttien paikallisten hoitokuntien edustajista. Se vastaa maailmanperintösopimuksen noudattamisesta ja velvoitteista Aalto Works -kohteessa ja huolehtii kohteen maailmanperintöarvon säilymisestä hallinnassa ja hoidossa (management). Neuvottelukunta edustaa kohdetta ja koordinoi paikallisten hoitokuntien yhteistyötä suojelun, restauroinnin, ylläpidon, esittelemisen ja käytön kehittämiseksi. Työn tukena on kohteen hoitosuunnitelma, jonka toimeenpano ja päivittäminen ovat neuvottelukunnan ja site managerin (koordinaattorin) vastuulla. Yhteinen neuvottelukunta tarjoaa tehokkaan vertaisfoorumin paikallisten hoitokuntien hoitosuunnitelmien toimeenpanon tukemiseen ja kehittämiseen. Neuvottelukunnassa paikallisten hoitokuntien edustajat osallistuvat valtakunnan tasolla yhteistyöhön viranomaisten, oppilaitosten, tutkimuslaitosten sekä kulttuurimatkailun ja markkinoinnin toimijoiden kanssa. Neuvottelukunnan tehtävänä on myös Aalto Works -kohteen yhteistoiminnan ja viestinnän ylläpitäminen sekä paikallisten hoitokuntien välillä että ulospäin. Neuvottelukunta laatii oman toimintasääntönsä. Neuvottelukunnan vastuulla on antaa lausuntoja kohteesta sekä ohjata ja kommentoida suunnitelmia, mm. mahdollisten uusien komponenttien liittämistä Aalto Works -kohteeseen.

Aalto Works -kohteelle nimetään maailmanperintökoordinaattori (Site Manager), jonka tehtävä osoitetaan Alvar Aalto -säätiöön ja rahoitetaan valtion budjetista (State Party). Hoitohallinnon kulut jaetaan: neuvottelukunnan toiminnasta syntyvistä hallinnan ja hoidon kuluista vastaa Alvar Aalto -säätiö ja paikalliset hoitokunnat vastaavat omista ja omien edustajiensa kuluista neuvottelukunnassa.